

İNSAN NASIL KENDİSİ OLUR?

Benlik Üzerine

ROY. F BAUMEISTER

Çeviri: Orhan Düz

ROY F. BAUMEISTER

Florida Eyalet Üniversitesi'nde ve Avustralya'daki Queensland Üniversitesi'nde psikoloji dalında fahri profesördür. Sosyal psikolojinin en çok alıntı yapılan araştırmacılarından biri olan Dr. Baumeister, 1970'lerden bu yana insan benliği hakkında araştırma yapıyor, dersler veriyor ve düşünceler üretiyor. Çalışmaları; benlik, kimlik, otokontrol, başkalarınca reddedilme, aidiyet ihtiyacı, cinsellik, cinsiyet, şiddet, kötülük, özsaygı, özsunum, duygu, karar verme, bilinç, özgür irade ve hayatta anlam bulmak gibi birçok konuyu kapsamaktadır. Yaklaşık 700 profesyonel yayının yanı sıra alanın uzmanları ve genel halk için çok sayıda kitap yazmıştır. Dr. Baumeister, Uluslararası Benlik ve Kimlik Cemiyeti'nin Yaşam Boyu Başarı Ödülü ve Psikoloji Bilimi Derneği'nin en yüksek payesi olan William James Ödülü'nün de aralarında bulunduğu birçok ödülün sahibidir.

ORHAN DÜZ

2000 yılında Boğaziçi Üniversitesi Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü'nden mezun oldu. *Anarşist Felsefe* (Birey Yayınları, 2007) gibi derleme kitaplarının yanı sıra çok sayıda çevirisi var. Hâlen İstanbul'da yaşıyor ve kitap çevirmenliğine devam ediyor.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	7
KAYNAKLAR HAKKINDA NOT	9

BİRİNCİ KISIM: MÜSTESNA İNSAN BENLİĞİ

1. BÖLÜM - BENLİK NEDİR?	13
2. BÖLÜM - SOSYAL BAĞLAMDA BENLİK	23
3. BÖLÜM - MODERN BATILI BENLİK NASIL ŞEKİLLENDİ?	41
4. BÖLÜM - FARKLI TOPLUMLAR FARKLI BENLİKLER İNŞA EDER.....	61
5. BÖLÜM - BENLİK KURAMLARININ DÖRT TUZAĞI....	71

İKİNCİ KISIM: NEDEN BENLİĞE SAHİBİZ?

6. BÖLÜM - BENLİĞİN BAZI BAŞLANGIÇLARI	105
7. BÖLÜM - BEBEK BÜYÜYÜP DE İŞLEYEN BİR BENLİĞE NASIL SAHİP OLUR?.....	119
8. BÖLÜM - İNSAN GRUPLARI BENLİKLERE İHTİYAÇ DUYAR VE ONLARI ŞEKİLLENDİRİR	151
9. BÖLÜM - BENLİĞİN TEMELİ OLARAK AHLAKİ İTİBAR	167
10. BÖLÜM - BİRLİK TASARISI.....	183

ÜÇÜNCÜ KISIM: KENDİNİ TANIMAK

11. BÖLÜM - ÖZFARKINDALIK	203
12. BÖLÜM - NE TÜR BİLGİ ÖZBİLGİDİR?	219
13. BÖLÜM - NEDEN KENDİNİ TANIMALISIN?	239
14. BÖLÜM - ÖZBİLGİYİ İNŞA ETME	259
15. BÖLÜM - ÖZSAYGI.....	275
16. BÖLÜM - ÖZİNANÇLARDA DOĞRULUK VE YANILSAMA	301

DÖRDÜNCÜ KISIM: ETKİN FAİL OLARAK BENLİK

17. BÖLÜM - EYLEM HÂLİNDEKİ BENLİK	337
18. BÖLÜM - ÖZDÜZENLEME VE OTOKONTROL.....	359
19. BÖLÜM - KARAR VERME, ÖZGÜRLÜK VE HÜR İRADE.....	389

BEŞİNCİ KISIM: BAŞKALARIYLA İLİŞKİ İÇİNDE BENLİK

20. BÖLÜM - KİŞİLERARASI BENLİK.....	417
21. BÖLÜM - GRUP ÜYESİ OLARAK BENLİK.....	431
22. BÖLÜM - ÖZSUNUM	445
23. BÖLÜM - YAKIN İLİŞKİDE EŞ OLARAK BENLİK.....	469

ALTINCI KISIM: BENLİĞİN SORUNLARI

24. BÖLÜM - MODERN BENLİĞİN SORUNLARI	487
25. BÖLÜM - BENLİĞİN YARATTIĞI STRES VE BAZI KAÇIŞ YOLLARI	501
26. BÖLÜM - BENLİK VE AKIL HASTALIĞI	515
27. BÖLÜM - DERİN MUAMMA: ÖZYIKICI DAVRANIŞLAR.....	535
28. BÖLÜM - ZİHNİN ÖZİNANÇLARI DÜZENLEME YOLLARI.....	555

SONSÖZ.....	567
--------------------	------------

TEŞEKKÜR

Pek çok kişi, bu kitabın müsveddesinin tamamını veya bir kısmını okudu ve yararlı yorumlarda bulundu. Tüm hata ve kusurlar elbette onlara değil, bana aittir. Önerileri için kendilerine çok minnettirim.

Özellikle müsveddenin tamamı hakkında kapsamlı yorumlar sunan Bill von Hippel, Eli Finkel ve Nathalie André'ye şükranlarımı sunuyorum. Ayrıca JongHee Kim, Evan Anderson ve Jenn Veilleux'un yorumlarından da büyük fayda gördüm. John Tierney, birkaç bölümü okudu ve kitabın nasıl organize edileceği ve daha iyi yazılacağı konusunda büyük yardımlarda bulundu. Kitabı müsvedde hâlindeyken okuyan ve değerli birçok öneride ve destekte bulunan Psikoloji 4881 seminerimdeki öğrencilere özellikle teşekkür ederim. Alfabetik sıraya göre isimleri şunlardır: Debbie Chow, Nicole Delmo, Tallara Drew-Hazou, Chloe-Emily Eather, Rhiarna Harris, Morgan Hodgson, Cassandra James, Bryan Lee, Tao Li, Weiwei Liang, Nigel Lim, Kevin Lin, Caitlin McClure- Thomas, Shane McKenzie, Madison Neve, Hannah Newsome, Yu Wen Ong, Ayu Namira Paramewari, Megan Puckering, Yingying Tang, Manh Quan Tran, Karen Nicole Urivna Castellanos, Harriet Wilson ve Joanna Wilson. Sö-

mestr bittikten sonra kitabın tamamını yeniden okuyan ve ilave yorumlar sunan Yinging Tang'a özellikle teşekkür ediyorum.

Birkaç yıldır benimle çalışan Kayne Lim, bana çok yardımcı oldu. Diğer şeylerin yanı sıra ilk haftadan sonra çevrimiçi sınıf toplantılarına geçmek zorunda kalan seminerin yürütülmesine de çok değerli katkılarda bulundu.

Müsveddeyi bitirmek üzereyken kitap hakkında düzenlediğimiz, seminer havasında geçen buluşmalar da epey faydalı oldu. Amber Price, Rebecca Clarke ve Meg Jankowski, izlenimlerini ve tepkilerini sunmak için Dianne Tice ve benimle iki haftada bir buluşuyorlardı.

Mükemmel araştırma asistanım Jayson Brady, önemli konularda değerli kaynaklar buldu. Eski bir araştırma asistanı olan Lingjie Mei de bir hayli yardımcı oldu, özellikle ilk müsveddeye doğru ciddiyle ilerlemeye çalıştığım günlerde.

Kitabın bu son versiyonu The Guilford Press yayınevinin seçkin editörü Barbara Watkins'in buluşudur. Kitabın kavramsal yapısını, düzenini ve düşünce zincirini değiştirdiği ve bol miktarda materyali sildiği için kendisine teşekkür etmem gerekir. Ayrıca bazı hataları da düzeltti. Geriye kalan her türlü hata ya da kusur benim sorumluluğumdadır çünkü müsveddenin ilk versiyonunu ben yazdım ama eğer kitap bir yarar sağlıyorsa bu büyük ölçüde onun eseridir.

Son olarak, yalnızca müsveddenin tamamını okuyup yararlı yorumlarda bulunmakla kalmayıp aynı zamanda paha biçilmez destek sağlayan eşim ve araştırma ortağım Dianne Tice'ye çok minnettarım.

KAYNAKLAR HAKKINDA NOT

İnsanın benliğini anlamamıza katkıda bulunan ama çalışmalarına bu kitapta özel olarak değinilmeyen pek çok iyi araştırmacıdan özür dileyerek başlamak istiyorum. Araştırma literatürü yönetilemeyecek kadar geniştir ve sürekli büyümektedir. Pek çok şeyi bir araya getirmek için elimden geleni yaptım ama pek çok güzel şeyi de kaçırdığımı kimse benden daha iyi bilemez. Dahası edisyon sürecinde hem metin hem de referanslar dâhil olmak üzere toplam müsveddenin yaklaşık %20'si silindi; bu noktada benim kararım, sürece güvenmek ve neredeyse tüm kesip atmaları kabul etmektir. Dolayısıyla aranızda alıntı yapmak istediğim ama edisyon sürecinde bu isteğimin geri çevrildiği pek çok kişi var.

Ayrıca stil açısından bir seçim de söz konusu. Profesyonel psikoloji dergilerindeki modern yazılar, yazarların neredeyse her cümlede genellikle bir kaynaktan alıntı yaptığı noktaya gelmiştir. Ben de sıklıkla böyle yazırım. Ancak çoğu okuyucu için araştırmacı isimleri anlamsız kelimelerdir ve ben kitabın bu şekilde okunmasını istemedim. Bu nedenle, belirli kaynaklardan alıntı yapma şeklindeki bilimsel görev ile bu kitabı kolay okunabilir bir kitap hâline getirme arasında bir denge kurmaya çalıştım. Özellikle, belirli özgün çalışmalara atıfta bulunmak yerine, birçok yerde inceleme makalelerine ağırlık verdim. Umarım bu, daha fazla

bilgi edinmek veya bazı çıkarımlara itiraz etmek isteyen akademisyenlerin istedikleri kanıtları bulmalarına imkân tanırken aynı zamanda metnin daha kolay okunmasını sağlar.

Diğer bir mesele ise araştırmaların giderek daha işbirliğine dayalı hâle gelmesi ve pek çok makalenin yarım düzine, hatta bazen çok daha fazla yazarının olması. Referans alıntılarının metni karmaşıkleştırmasını önlemek için, ekseriyetle sadece ilk yazarın ismini verdim ama diğer isimleri Kaynakça bölümünde usulüne uygun şekilde belirttim. Bunun tek istisnası, birden fazla ortak yazarla birlikte benim tarafımdan yazılmış makalelerdir. O makaleleri birlikte yazdığımız yazarlara minnettarım ve onları derinden takdir ediyorum; küçük bir takdir işareti olarak da onların isimlerini de anmaya çalıştım.